

**Sonia Szramek-Karcz, Maciej
Wolny, Przemysław Grzonka**

**Wykorzystanie programu IBM SPSS
Statistics w ocenie jakości kształcenia
na kierunku językoznawstwo
stosowane**

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 10,
111-124

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sonia SZRAMEK-KARCZ

Uniwersytet Śląski

Maciej WOLNY

Politechnika Śląska

Przemysław GRZONKA

Uniwersytet Śląski

Wykorzystanie programu IBM SPSS Statistics w ocenie jakości kształcenia na kierunku językoznawstwo stosowane

Abstract:

Application of the IBM SPSS Statistics Software in Evaluation of Teaching Quality of the Applied Linguistics Study Programme

The range of classes offered by universities is a factor specifically significant for the number of applying students during the periods of population decline. It is a common knowledge that the most efficient advertising is the word of mouth; in case of universities it is the students who discuss the quality of the course in their social groups. It seems therefore vital to improve the effectiveness of the surveys carried out among the graduates and regarding educational offer.

Based on the current teaching quality supervision system the article presents a two-step survey, study course specific; in this case it regards the Applied Languages course. The survey complements the internal supervision system implemented by specific teaching units. The analysis of the survey results, especially the open-ended questions, constituted the basis for the seven-level Likert scale. The forms drawn up using this scale were then filled in by another group of students and later analysed with the IBM SPSS Statistics software.

Wstęp

Inspiracją do napisania niniejszego artykułu były badania postaw względem bilingwizmu nienatywnego w Polsce (S. Szramek-Karcz/ M. Wolny 2014). Badania te stanowią jeden z dwóch głównych elementów projektu: *Bilingwizm nienatywny w Polsce* (S. Szramek-Karcz 2014, www.NNBproject.eu). Przygotowując go, zastosowano metodologię oraz narzędzia podobne do tych, którymi posłużono się we wspomnianych wyżej badaniach. Opracowano ankiety służące do pomiaru, a tym samym do poprawy jakości kształcenia na kierunku językoznawstwo stosowane: język francuski i angielski. Przedstawione w artykule badania stanowią nowatorski, tzw. „szyty na miarę”, dwuetapowy system ankietyzacji z zastosowaniem IBM SPSS Statistics. Artykuł pokazuje użyteczność oprogramowania IBM SPSS-Statistics dla analizy zebranych danych oraz możliwości jego zastosowania w ocenie i poprawie jakości dydaktyki na kierunku języko-

znawstwo stosowane. Dzięki współpracy z Przemysławem Grzonką z Biura ds. Jakości Kształcenia opracowana metodologia oraz ankiety zostaną przedyskutowane na kolejnym ogólnouczelnianym seminarium na temat Krajowych Ram Kwalifikacji i Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia (SZJK), dotyczącym jakości kształcenia na Uniwersytecie Śląskim.

Kontrola jakości kształcenia na uczelniach wyższych, wprowadzona systemowo jako wymóg prawny w roku 2006, wciąż podlega modyfikacjom i ulepszeniom. W dobie niżu demograficznego i wynikającego z niego koniecznego zwiększania konkurencyjności jednostek dydaktycznych oraz przy zmieniających się w zawrotnym tempie realiach otaczającego nas świata, należy wciąż poszukiwać nowych rozwiązań służących efektywnej kontroli jakości kształcenia. Poniżej przedstawiamy pomysł uzupełnienia istniejącego systemu o zindywidualizowane podejście do studentów z uwzględnieniem specyfiki kierunków studiów.

Celem artykułu jest zatem pokazanie nowej, dwuetapowej formuły ankietowania z użyciem analizy w SPSS na tle obecnego systemu kontroli jakości kształcenia.

1. Sposoby pozyskiwania informacji od studentów w ramach SZJK na przykładzie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Za początek systemowych działań w zakresie zbierania informacji od studentów (w postaci badań, w tym badań ankietowych) w polskim szkolnictwie wyższym należy uznać uchwalenie *Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365 z późn. zmian.). Wprowadziła ona wymogi dotyczące uwzględniania w ocenie nauczyciela akademickiego oceny przedstawianej przez studentów i doktorantów (art. 132. ust. 3, który wszedł w życie 1 września 2006 r.) oraz wprowadzenia w uczelniach systemów zapewniania jakości kształcenia, za co odpowiedzialny był najpierw senat, a obecnie (po nowelizacji art. 66 ust. 3a) jest rektor uczelni.

Na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach obowiązek prowadzenia ankiety wśród studentów, której wyniki byłyby uwzględniane przy ocenie nauczycieli akademickich, został po raz pierwszy wprowadzony w §170 ust. 3 Statutu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwalonego przez Senat UŚ w dniu 26 czerwca 2006 r. Zadanie czuwania nad realizacją badań ankietowych powierzono, w *Uchwale nr 74 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Śląskim*, Uczelnianemu Zespołowi ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia, który opracował pierwszy ogólnouczelniany wzór kwestionariusza ankiety, wprowadzony *Zarządzeniem nr 44 z dnia 4 czerwca 2009 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie ankiety oceny zajęć dydaktycznych*. Sama procedura badawcza była prowadzona i finansowana ze środków projektu *Uniwersytet Partnerem Gospodarki Opartej na Wiedzy (UPGOW)*, realizowanego w ramach poddziałania 4.1.1. *Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki*. Od tego czasu, w związku ze zmianami w prawie (zwłaszcza nowelizacjami ustawy *prawo o szkolnictwie wyższym* i jej aktów wykonawczych) oraz szerszymi tendencjami w polskich i europejskich uczelniach wyższych, system ten stopniowo rozwijał się i obejmował kolejne sfery działania.

Obecnie w Uniwersytecie Śląskim wszelkie badania opinii studentów realizowane

są w ramach Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia (SZJK), który, stosownie do § 1 ust. 3 *Uchwały nr 126 Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Śląskim* obejmuje następujące elementy: „1) politykę i procedury zapewniania jakości kształcenia na Uczelni; 2) zasady rekrutacji na studia; 3) analizę i doskonalenie programów kształcenia; 4) system weryfikacji zakładanych efektów kształcenia; 5) zasady zapewnienia wysokiego poziomu kadry dydaktycznej; 6) ocenę procesu kształcenia, w tym organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych; 7) badanie opinii studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych o prowadzonych zajęciach dydaktycznych i obsłudze procesu kształcenia oraz opinii pracowników o warunkach kształcenia; 8) badanie kariery zawodowej absolwentów w celu doskonalenia procesu kształcenia; 9) badanie opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej i wykorzystywanie ich w procesie tworzenia i doskonalenia programów kształcenia; 10) zasady monitorowania, przeglądu i podnoszenia poziomu i jakości wyposażenia niezbędnego do nauki (m.in. bibliotek, komputerów z dostępem do internetu) oraz środków wsparcia dla studentów i doktorantów (np. opieki naukowej czy doradztwa); 11) zasady gromadzenia, analizowania i publikowania informacji na temat kształcenia”.

SZJK działa na trzech poziomach – uczelnianym, koordynowanym przez *Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia* (UZJK), wydziałowym, za który odpowiadają *wydziałowe zespoły ds. jakości kształcenia* (WZJK) oraz kierunkowym, gdzie dla każdego kierunku studiów prowadzonego w uczelni funkcjonuje odrębny *kierunkowy zespół zapewniania jakości kształcenia* (KZZJK).

Uczelnia przyznała wydziałom bardzo duży zakres autonomii w zakresie ustalania ich własnych wewnętrznych SZJK, z zastrzeżeniem, że pewne elementy istotne dla działania systemu oraz wymagane przez przepisy zewnętrzne muszą być uwzględnione, choć wydziały mogą dowolnie określać szczegółowe zasady ich realizacji. Na poziomie centralnym został natomiast opracowany dokument zatytułowany: *Opracowany przez Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia wzór Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia wydziału rekomendowany jednostkom do dalszych prac*, zawierający zestaw propozycji procedur do zrealizowania w ramach SZJK, pomyślany jako przykład sposobu ich konstruowania dla wydziałów.

SZJK UŚ na poziomie ogólnouczelnianym przewiduje siedem rodzajów badań, prowadzonych i koordynowanych centralnie: 1) Ankieta oceny zajęć dydaktycznych przez studentów; 2) Ankieta poziomu satysfakcji osób kończących studia – realizowana w trzech wariantach: dla studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz dla jednolitych studiów magisterskich; 3) Ankieta oceny obsługi administracyjnej przez studentów; 4) Ankieta kariery zawodowej absolwentów; 5) Ankieta oceny zajęć dydaktycznych przez doktorantów; 6) Badanie poziomu satysfakcji doktorantów kończących studia; 7) Badanie oceny obsługi administracyjnej przez doktorantów.

Poza tym, informacje od studentów i doktorantów zbiera się również na inne sposoby – np. w kontaktach nieformalnych oraz podczas specjalnie organizowanych spotkań z władzami wydziałów i instytutów. Poza SZJK realizowane są również badania, np. wśród kandydatów na studia oraz licealistów potencjalnie zainteresowanych studiowaniem na UŚ.

Największym mankamentem badań programowanych i prowadzonych na poziomie ogólnouczelnianym jest konieczność dostosowania narzędzi badawczych jednocześnie do wszystkich prowadzonych kierunków studiów, które mocno różnią się między sobą. Zapewnia to z jednej strony możliwość porównywania danych oraz ułatwia prowadzenie badań pod względem technicznym, ale z drugiej wymusza ogólność i uniwersalność zadawanych pytań oraz uniemożliwia zbadanie szczegółowych, specyficznych dla pojedynczych kierunków, problemów. Problem widoczny jest zwłaszcza w odniesieniu do kierunków o małej liczbie studentów, gdzie trudno o zapewnienie anonimowości, a pozyskiwane dane statystyczne są mało istotne. Dlatego wydziałom rekomenduje się prowadzenie własnych, dodatkowych badań, które można dostosować do ich specyfiki (nawet na poziomie grupy zajęciowej), dzięki czemu, na podstawie pozyskanych danych, łatwiej identyfikować konkretne problemy i potencjalne ścieżki ich rozwiązania, a w konsekwencji realnie doskonalić proces kształcenia. Właściwe zastosowanie szerokiego systemu pozyskiwania informacji od studentów, obejmującego zarówno poziom uczelniany, jak i konkretnego kierunku bądź specjalności, jest uważane za dobrą praktykę w zakresie zapewniania jakości kształcenia i sprzyja budowaniu autentycznych więzi między studentami i kadrą akademicką oraz kształtowaniu wśród studentów postawy współodpowiedzialności za jakość kształcenia, oraz, szerzej, za wszelkie aspekty funkcjonowania społeczności akademickiej. Prezentowany poniżej dwuetapowy system ankietowania na kierunku językoznawstwo stosowane połączony z analizą wyników w SPSS to przykład dobrej praktyki.

2. Profil dzisiejszego studenta

Wraz ze zwiększeniem dostępu do szkolnictwa wyższego profil studenta uległ zmianie. Młodzi ludzie przychodzą na uczelnię po minimum 13 latach spędzonych w polskim systemie edukacji, którego największą wadą jest opieranie kształcenia głównie na motywacji zewnętrznej. Z motywacją zewnętrzną, najprościej rzecz ujmując, mamy do czynienia wtedy, gdy uczeń podejmuje jakieś działanie nie dlatego, że tego chce, że widzi w nim sens, że jest ciekawy osiągniętego rezultatu, ale dlatego, że będzie za to oceniony w sposób formalny (ocena wpisana do dziennika lub zeszytu) lub po to, aby uniknąć kary (uwaga pisemna lub ustna przed całą klasą, zła ocena itp.). Motywacja zewnętrzna (testy, oceny, nagrody, kary) stresuje, niszczy zainteresowanie nauczaną treścią oraz przyjemność uczenia się, wpływa destrukcyjnie na naturalną chęć nabywania wiedzy, samorealizacji i satysfakcji z podejmowanych działań. Teoretycznie, w pierwszych trzech klasach szkoły podstawowej uczniowie motywowani są wewnętrznie dzięki ocenie opisowej i ciekawej formule zajęć. Jednak w praktyce, wewnątrzszkolne systemy oceniania pod postacią czasem dość osobliwych nazw ocen, takich jak „przeciętnie” (ocena dostateczna), „słabo” (ocena niedostateczna) czy też symboli geometrycznych, literek czy znaczków, klasyfikują dzieci od pierwszych dni ich pobytu w szkole. Oczywiście wszystko zależy od nauczyciela, który umiejętnie bądź nie, wprowadzi dzieci w fascynujący świat radosnego zdobywania wiedzy.

Prowadzony motywacją zewnętrzną przez 13 lat student (na szczęście nie każdy i na szczęście nie zawsze przez całych 13 lat) trafia na uczelnię zupełnie nieprzystosowany do jej wymogów, takich jak: otwarty umysł, krytyczne podejście do przedstawianych treści itp. Zniekształcony obraz tego, czym jest nauka, musi skutkować znie-

kształconymi wymaganiami wobec oferty uczelni (P.R. Pintrich i E.V. De Groot, 1990). Czy w tej sytuacji należy brać pod uwagę zdanie studentów, którzy *de facto* mogą nie wiedzieć, co jest dla nich dobre? Państwowa edukacja finansowana z pieniędzy podatników, w tym pieniędzy studentów i ich rodzin, oznacza, że każdy student jest naszym klientem, to on nam, wykładowcom, płaci. Tym samym, badanie jakości kształcenia powinno opierać się głównie na opinii naszych klientów. Ale przecież nasz dzisiejszy klient jest po 13 latach edukacji opartej na motywacji zewnętrznej, zniechęcony do nauki, bez pasji ... Koło się zamyka.

Oprogramowanie SPSS pozwala na wzięcie pod uwagę postulatów tych studentów, którzy nie są pozbawieni radości ze zdobywania wiedzy. W prezentowanych badaniach stanowili oni ponad połowę ankietowanych. Oprogramowanie pozwala ich wyselekcjonować, poznać oczekiwania również studentów zainteresowanych tylko „papierkiem”. Ogólnie rzecz ujmując eksploracja danych za pomocą aplikacji IBM SPSS Statistics umożliwia analizę części populacji badanych studentów wyodrębnionej ze względu na zdefiniowane atrybuty.

3. Opis przeprowadzonego badania

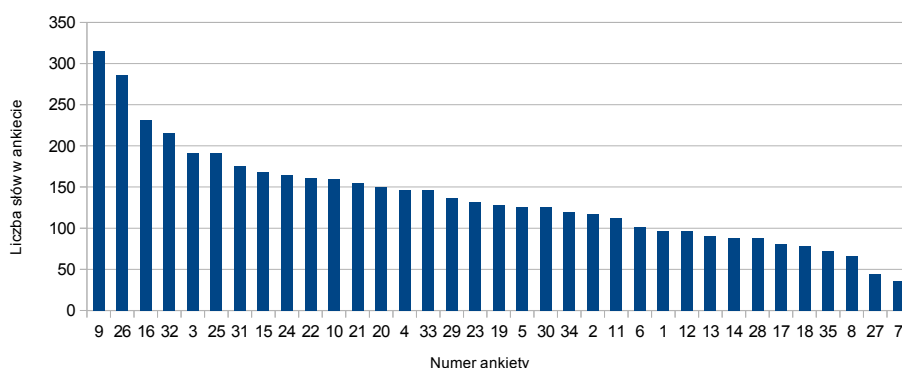
Badanie składało się z dwóch etapów: ankiet z pytaniami otwartymi i przygotowanymi w oparciu o uzyskane odpowiedzi ankiet z pytaniami zamkniętymi analizowanymi następnie przy pomocy IBM SPSS Statistics.

Etap I

Grupa badanych: 35 osób, studenci pierwszego cyklu studiów kończący semestr piąty na Wydziale Filologicznym w Instytucie Języków Romańskich i Translatoryki Uniwersytetu Śląskiego. Badani mieli udzielić pisemnych odpowiedzi na 5 otwartych pytań.

- I. Dlaczego wybrałeś ten kierunek studiów?
- II. Co najbardziej podobało Ci się na studiach?
- III. Co uważasz za najgorsze?
- IV. Co byś zmienił?
- V. Co powiedziałbyś osobie, która chce studiować na kierunku językoznawstwo stosowane?

Liczbowe opracowanie wyników wygląda następująco:

Wykres 1. Liczba słów w ankiecie z 5 pytaniami otwartymi.

Należy zauważyć, że wszystkie prace były napisane w sposób czytelny, na co może mieć wpływ płeć (stereotypowo dziewczęta piszą wyraźniej) oraz fakt, że w przeciwieństwie do kolokwium, studentom naprawdę zależało, aby czytający ankiety mógł je zrozumieć.

Etap II

Na podstawie swobodnych odpowiedzi studentów, ułożono ankietę z pytaniami zamkniętymi w siedmiostopniowej skali Likerta (R. Likert 1932). Klasyczna skala Likerta zawiera 5 możliwości ustosunkowania się ankietowanego do przedstawionego mu twierdzenia: 1. Nie; 2. Raczej nie; 3. Nie mam zdania; 4. Raczej tak; 5. Tak.

Można oczywiście użyć innych sformułowań – w naszej ankiecie posłużono się następującą skalą siedmiostopniową: 1. Całkowicie się nie zgadzam; 2. Nie zgadzam się; 3. Raczej się nie zgadzam; 4. Nie mam zdania; 5. Raczej się zgadzam; 6. Zgadzam się; 7. Całkowicie się zgadzam.

Przy układaniu skali Likerta ważnym jest, aby zachować symetryczność wartościowania, czyli by po prawej i po lewej od neutralnej postawy „nie mam zdania” było tyle samo elementów. Siedmiostopniowa skala różni się od pięciostopniowej jedynie stopniem wrażliwości. Wybór tej pierwszej w naszym przypadku może być oczywiście dyskusyjny, jednak wyniki ankiety przeprowadzonej na grupie badanych utwierdziły nas w słuszności dokonanego wyboru: respondenci chętnie poruszali się po wszystkich siedmiu elementach skali.

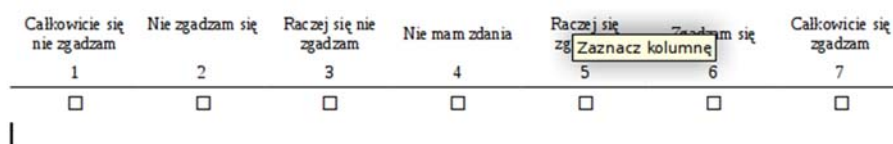
Arbitralnie stworzoną listę twierdzeń, ułożono tak, aby postawy pozytywne przeplatały się z negatywnymi. Zmieniano również postawy z negatywnych na pozytywne i odwrotnie, aby studentom niczego nie sugerować i nie doprowadzać do sytuacji, w której z większością (zważywszy na opinie studentów w ankiecie z pytaniami otwartymi) będą się zdecydowanie zgadzać bądź nie.

Ankietę ułożono celowo w nieformalnym stylu, bez specjalistycznego słownictwa, ze stosunkowo beztroskim wstępem i pierwszym stwierdzeniem upodmiotowującym ankietowanego. Ankietę wprowadzała następująca informacja:

„ANKIETA zawiera 20 pytań zamkniętych oraz na końcu miejsce na luźne uwagi, mogą być zupełnie luźne :-) Ankieta na temat studiów na specjalności ‘języki stosowane: język angielski i język francuski’.

Proszę szczerze, bardzo proszę, bardzo, bardzo.

Jestem zadowolony/a, że otrzymałem/am tę ankietę.

Wykres 2. Siedmiostopniowa skala Likerta.

:-))) A teraz już na poważnie:”.

Ludyczny charakter ankiety i pierwsze pytanie, stawiające w centrum uwagi studenta i jego samopoczucie, miały na celu zwiększenie szczerości udzielanych odpowiedzi.

W tym miejscu ankietowany przechodził do ustosunkowania się do 21 stwierdzeń.

(1) Zadane pytania-stwierdzenia.

Pod każdym stwierdzeniem umieszczono skalę Likerta z pełnym opisem jak wyżej, co choć powiększyło ankiety objętościowo, pozytywnie wpłynęło na ich przejrzystość i przyjazność.

Lista stwierdzeń:

- Wybrałem ten kierunek ponieważ chciałem studiować język angielski i francuski.
- Wykładowcy są wspaniałymi ludźmi.
- Nazwa kierunku „języki stosowane” odzwierciedla rzeczywistość, czyli nacisk kładziony jest na praktykę.
- Nawet najwspanialszy prowadzący nic nie poradzi, gdy przedmiot jest nudny, bo wszystko zależy od tego, co jest w programie danego przedmiotu.
- Prowadzący nie kontaktują się ze sobą i „przerabiane” są te same treści.
- Język angielski jest trzonem specjalności „języki stosowane: język angielski i język francuski”.
- Zajęcia z języka polskiego powinny być już na studiach pierwszego stopnia.
- Zajęcia z tłumaczenia powinny być od pierwszego roku studiów pierwszego stopnia.
- Zajęcia PNJF i PNJA powinny być traktowane jako najważniejsze.
- W trakcie studiów doksztalałem się na płatnych kursach, zajęciach itp.
- Gdyby ktoś zapytał mnie, czy warto wybrać ten kierunek studiów na UŚ, odpowiedziałabym, że TAK.
- Znam ludzi z innego uniwersytetu, gdzie języki stosowane prowadzone są lepiej.
- Najbardziej zależy mi na papierku, zakuć, zdać, zapomnieć i dostać już ten dyplom.

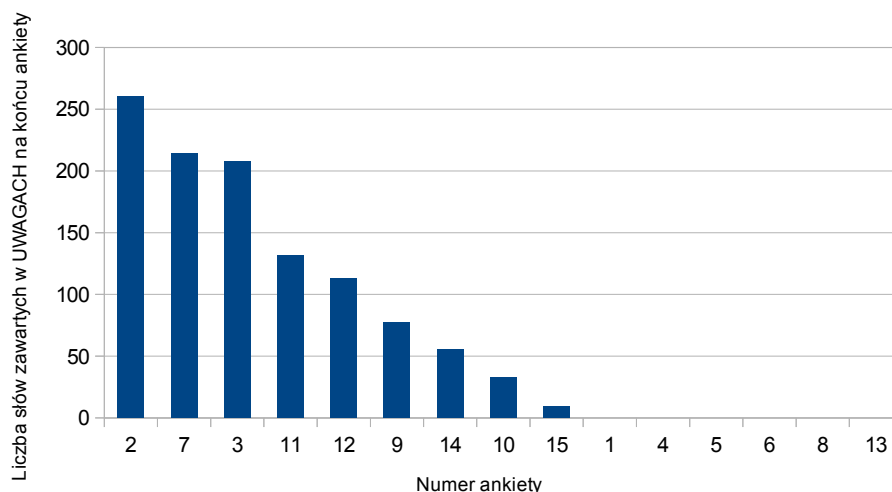
14. Studia te są bardzo stresujące.
15. Prowadzący nie plotkują na temat studentów.
16. W sumie warto było wybrać ten kierunek.
17. Dwa języki są nieporozumieniem, lepiej wybrać jeden.
18. Zbyt mało zajęć z konwersacji.
19. Zajęcia są dopasowane do potrzeb studenta.
20. Generalnie poleciłbym/abym ten kierunek po kilku modyfikacjach.

Następnie, wzorem prowadzonych w Polsce badań nad NNB (www.NNBproject.eu), w metryczce zawarto: rok urodzenia, znajomość języków obcych (deklarowana: języki francuski i angielski na poziomach do wyboru: podstawowym, średniozaawansowanym i zaawansowanym). Zadano również pytania o wykształcenie ojca i matki (podstawowe, zawodowe, średnie, wyższe) oraz studiowanie bądź nie na drugim kierunku (obecnie lub w przeszłości).

Grupa badanych

15 osób kończących drugi cykl studiów na kierunku językoznawstwo stosowane: język francuski i język angielski.

Na końcu ankiety zamkniętej znajdowało się miejsce na uwagi własne: 21 linijek wypełniono jak w zestawieniu poniżej:

Wykres 3. Ankiety zamknięte. Liczba słów w uwagach.

Do większości oczekiwań uczestników konferencji względem prezentacji odniesiono się w niniejszym artykule – aż 85% pytań/ próśb dotyczyło wyjaśnienia terminu SPSS, który posłużył do analizy zebranych danych w drugim etapie badania.

4. Program IBM SPSS Statistics

Program IBM SPSS Statistics (skrót SPSS pochodzi od Statistical Package for the Social Sciences) jest rozbudowanym, wielomodułowym narzędziem, służącym do szeroko rozumianej analizy danych. Szczegółowy opis modułów programu można znaleźć

na stronach internetowych producenta¹ oraz polskiego dystrybutora oprogramowania².

Program ten jest szczególnie często wykorzystywany przy analizie danych ankietowych ze względu na jedno z podstawowych narzędzi związanych z ilościową analizą danych w naukach społecznych, którym jest kwestionariusz. Jeden z modułów programu – IBM SPSS Data Collection – jest narzędziem umożliwiającym projektowanie kwestionariuszy oraz ich publikację internetową. Dane zebrane za pomocą IBM Data Collection można automatycznie poddać analizie w programie głównym – IBM SPSS Statistics.

Poddając analizie prezentowane wyniki badań ankietowych, wykorzystano narzędzia związane z tablicami krzyżowymi, badaniem niezależności w oparciu o test chi-kwadrat oraz analizę korelacji (głównie w zakresie badania istotności wartości współczynników korelacji rang Spearmana). Wykorzystano również narzędzia do graficznej prezentacji danych (wykresy kołowe) oraz generowane przez program w raporcie tabele krzyżowe oraz wyniki analiz. Należy przy tym podkreślić, że na potrzeby przeprowadzonej analizy wykorzystano niewielką część funkcjonalności programu IBM SPSS Statistics.

5. Wybrane wyniki przeprowadzonego badania

Wynik nr 01.

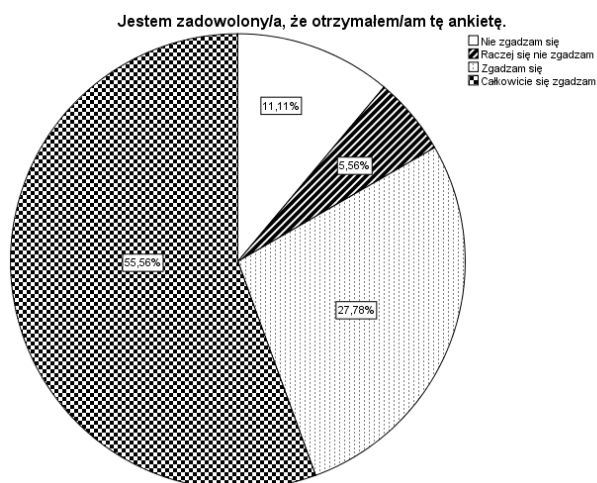
Pomimo, iż ankieta zamknięta została opracowana tak, aby wszystkie kwestie z ankiet otwartych znalazły swoje odzwierciedlenie w jej treści, studenci w ponad połowie przypadków korzystali z możliwości wyrażenia swych uwag w luźnej formie na końcu ankiet zamkniętej. Potwierdza to potrzebę pozostawienia przestrzeni na swobodną wypowiedź nawet w przypadku pytań zamkniętych. Uwagi te stanowią cenne źródło informacji i mogą wpłynąć na poszerzenie listy twierdzeń w kolejnej edycji ankietowania. Niemniej jednak, jeśli chodzi o liczbę słów, w ankiecie zamkniętej na końcu jest zdecydowanie mniej uwag niż w odpowiedziach w ankietach z pytaniami otwartymi: 38,89 % ankiet zamkniętych w ogóle nie zawiera wypełnionej części poświęconej na uwagi.

Wynik nr 02.

Pomiar zadowolenia przed i po wypełnieniu ankiety pokazuje na pozytywne nastawienie studentów. Jest ono tym bardziej widoczne po zakończeniu odpowiedzi na wszystkie pytania:

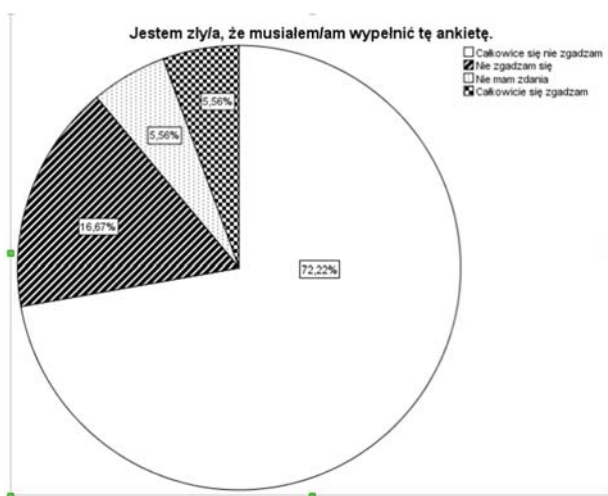
¹ <http://www-01.ibm.com/software/pl/analytics/spss>

² Predictive Solutions Sp. z o.o.: <http://www.predictivesolutions.pl/>

Wykres 4. Wyniki pomiaru stopnia zadowolenia z otrzymania ankiety.

Tylko jedna osoba, po zakończeniu wypełniania ankiety była niezadowolona z udziału w badaniu.

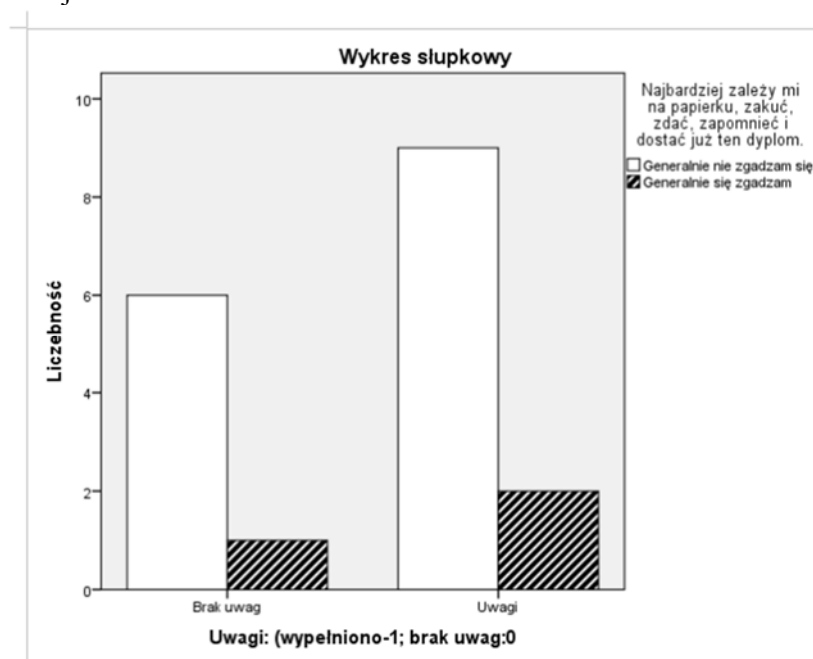

Wykres 5. Wyniki pomiaru stopnia niezadowolenia z wypełnienia ankiety.

Wynik nr 03.

Oprogramowanie pozwala na podział respondentów w ramach jednego pytania na grupy i analizę poszczególnych grup ze względu na odpowiedzi na inne pytanie, jak przedstawiono na grafiku poniżej.

Na uwagę zasługuje zestawienie wyników z pytań: „Najbardziej zależy mi na papierku, zakuć, zdać, zapomnieć i dostać już ten dyplom.” oraz „Uwagi lub ich brak”. Widzimy, że wśród osób, którym zależy tylko na tak zwanym “papierku”, większość nie zamieściła uwag. Ze względu na niewielką liczbę ankiet zamkniętych jest to jedynie ilustracja możliwego wykorzystania SPSS do analizy wyników ankiet służących kontroli jakości kształcenia.

Wykres 6. Wyniki pomiaru stosunku ankietowanych do twierdzenia „Najbardziej zależy mi na papierku [...] do wypełnionej na końcu rubryki poświęconej na uwagi”.

Wynik nr 04.

W związku z pojawiającym się w ankietach otwartych postulatem zajęć z języka polskiego na studiach pierwszego stopnia, włączono go do pytań zamkniętych (forma stwierdzenia nie została zmieniona – czasem zamiast zdań twierdzących podawano przeczące lub odwrotnie, w tym przypadku tego zabiegu nie zastosowano). Wyniki odpowiedzi na to pytanie podaje tabela poniżej.

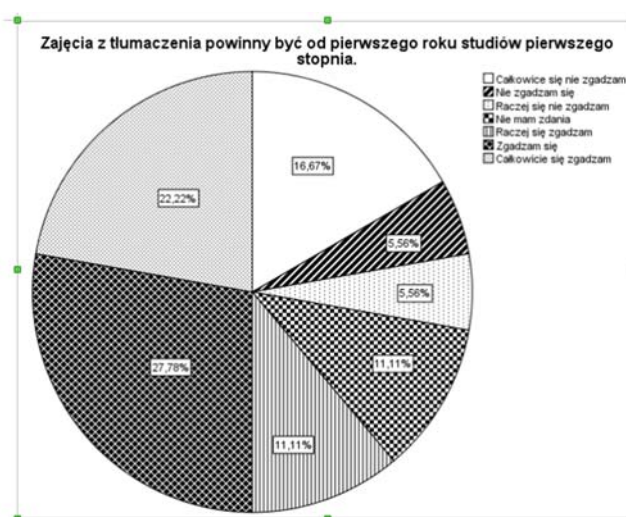
Zajęcia z języka polskiego powinny być już na studiach pierwszego stopnia.					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	Nie mam zdania	1	5,6	5,6	5,6
	Zgadzam się	8	44,4	44,4	50,0
	Całkowicie się zgadzam	9	50,0	50,0	100,0
	Ogółem	18	100,0	100,0	

Wykres 7. Wyniki pomiaru stosunku ankietowanych do stwierdzenia: „Zajęcia z języka polskiego powinny być już na studiach pierwszego stopnia”.

Znamienne jest, że nikt nie sprzeciwił się pomysłowi wprowadzenia języka polskiego już od pierwszego cyklu studiów. Nie licząc jednej osoby, która nie ma zdania, wszyscy ankietowani chcą zajęć z języka polskiego już w cyklu licencjackim.

Wynik nr 05.

Natomiast opinie na temat wprowadzenia zajęć z tłumaczenia od pierwszego roku studiów są podzielone.

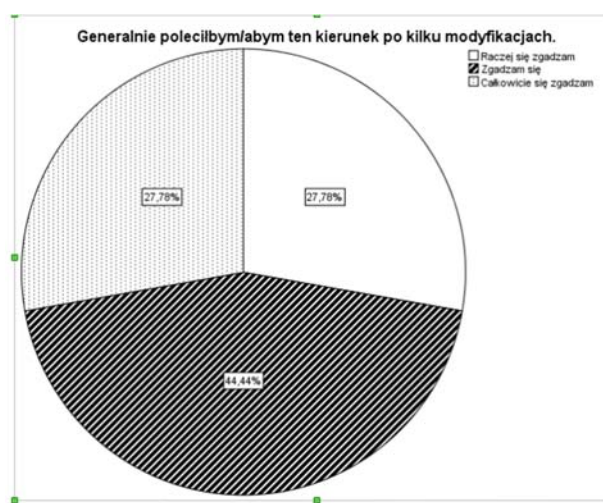

Wykres 8. Wyniki pomiaru stosunku ankietowanych do stwierdzenia: „Zajęcia z tłumaczenia powinny być od pierwszego roku studiów pierwszego stopnia”.

Program pozwala na przeanalizowanie, jak poszczególne grupy widoczne na grafiku, odpowiadały na inne pytania, jaki poziom językowy deklarowały, czy uważają, że zajęcia dopasowane są do potrzeb studenta itp.

Wynik nr 06.

Najbardziej budujące są odpowiedzi na pytanie, czy ankietowani poleciliby, po kilku modyfikacjach, studia na kierunku językoznawstwo stosowane.

Wykres 9. Wyniki pomiaru stosunku ankietowanych do stwierdzenia: „Generalnie poleciłbym ten kierunek po kilku modyfikacjach”.

Bez wątpienia modyfikacje są potrzebne, a wnikliwa analiza wyników wskazuje ich kierunek. Z oczywistych względów nie prezentujemy wyników dla pozostałych pytań, w niniejszym artykule chcemy zwrócić uwagę na metodologię opracowywania ankiet zamkniętych, których stworzenie poprzedzają ankiety otwarte, a analiza wykonywana jest przy użyciu SPSS Statistics.

5. Wnioski

Badania pokazują, że studenci są świadomi słabych stron swojego kierunku studiów, nie ograniczają się jedynie do „wkuwania”, dziś nie studiuje się tylko dla papierka, najtrudniejsze kolokwium przeprowadzi im „rynek pracy”, na którym się znajdują. O chęci udziału studentów w poprawie jakości kształcenia świadczą nie tylko zestawienia słów w ankietach otwartych czy wypełnionych uwagach w ankietach zamkniętych, ale również fakt, że na każdym z etapów badań, ankiety zostały chętnie wypełnione.

W roku akademickim 2013/2014 na Uniwersytecie Śląskim opracowano kwestionariusz i po raz pierwszy przeprowadzono ankietę poziomu satysfakcji osób kończących studia, na chwilę obecną jedynie w odniesieniu do studentów studiów I stopnia.

Opracowana dwuetapowa formuła ankietowania z wykorzystaniem analizy statystycznej podgrup odpowiedzi jako element uzupełniający wewnętrzny system oceniania jednostek, zostanie omówiona na najbliższym ogólnouczelnianym seminarium na temat Krajowych Ram Kwalifikacji i Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, dotyczącym jakości kształcenia na Uniwersytecie Śląskim.

Bibliografia

- Likert, R. (1932), *A Technique for the Measurement of Attitudes*, (w:) *Archives of Psychology* 55.
Pintrich, P.R./ E.V. de Groot (1990), *Motivational and Self-Regulated Learning com-*

ponent of Classroom Academic Performance, (w:) *Journal of Educational Psychology*, Vol.82, I. 332. 40.

Szramek-Karcz, S. (2014), *Non-Native Bilingualism in Poland – a formulation of the problem*, (w:) *Linguistica Silesiana* 35. 293–303.

Szramek-Karcz, S./ M. Wolny (2014), *Attitudes towards NNB in Poland*. (w przygotowaniu)

Próchnicka. M. (red.) (2013), *Zeszyt dobrych praktyk dotyczących wewnętrznego zapewniania jakości kształcenia w uczelniach*. Warszawa.

www.ekspertbolonscy.org.pl/sites/ekspertbolonscy.org.pl/files/2013_pl_zeszyt_dobrych_praktyk_qa_www.pdf (dostęp: 29.05.2014).

Chmielecka, E. (2007), *Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia*, (w:) T. Szulc (red.), *Jakość kształcenia w szkołach wyższych*. Wrocław. 199–212.

Akty Prawne

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365 z późn. zmian.) <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20051641365> [dostęp: 29.05.2014].

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. 2011 nr 243 poz. 1445 z późn. zmian.) <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20112431445> [dostęp: 29.05.2014].

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej (Dz. U. 2011 nr 207 poz. 1232), <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20112071232> [dostęp: 29.05.2014].

Uchwała Nr 25 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia „Statutu Uniwersytetu Śląskiego”, <http://bip.us.edu.pl/uchwala-nr-252006> [dostęp 29.05.2014].

Uchwała Nr 110 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 24 stycznia 2012 r. w sprawie statutu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, <http://bip.us.edu.pl/uchwala-nr-1102012> [dostęp 29.05.2014].

Uchwała Nr 74 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Śląskim, <http://bip.us.edu.pl/uchwala-nr-742007> [dostęp: 29.05.2014].

Uchwała nr 126 Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Śląskim, <http://bip.us.edu.pl/uchwala-nr-1262012> [dostęp: 29.05.2014].

Zarządzenie nr 44/2009 z dnia 4 czerwca 2009 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie ankiety oceny zajęć dydaktycznych. <http://bip.us.edu.pl/zarzadzenie-nr-442009> [dostęp: 29.05.2014].

Opracowany przez Uczelnię Zespół ds. Jakości Kształcenia wzór Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia wydziału rekomendowany jednostkom do dalszych prac, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2013, http://www.us.edu.pl/sites/all/files/www/SZiDJK/pliki/2013.01.21_wz_WSZJK_rekomendowany_przez_UZJK.pdf.